

Ovdje se može opaziti kako se i na oltar nosi pokriveni kalež. Njegov veo kao da je nestao iz crkvenih ormara. Ipak, on ima svoje sakralno značenje koje nastoji da se sve što je Bogu posvećeno dira s poštovanjem i ne drži neprestano otkriveno. O tome bi se teško svi složili, jer se smatra pitanjem ukusa, ali pod velikim naslovom „Što treba pripraviti (za misu) rubrika rješava pitanje: „Kalež se pokrije velom koji može biti uvijek bijele boje” (OURM 80).

Uz to se još može navesti običaj nekih, koji je prikladan i sve se više širi, da misnik ne čisti kalež odmah poslije pričješćivanja nego tek poslije pričješćivanja i preporučenog pjevanja. Tako se sam manje rastresa i ne daje prigode vjernicima da se oni rastresuju gledajući tada misnika kako čisti liturgijsko posude. Da je taj običaj u duhu liturgije vidi se i iz dozvole da se to može učiniti poslije mise kada više nema vjernika u crkvi.

Ovoliko o misi uz odgovore na anketu i uz nju, dakako s naglaskom samo na neke stvari. Ako je s pravom rečeno: „O liturgiji nikada dosta”, bez ikakve sumnje to vrijedi za njezin najuzvišeniji čin. Stoga bi trebalo da ne samo misnik već, barem djelomice, s njim i vjernici čitaju i razmatraju „*Opću uredbu Rimskog misala.*” Ako smo uvjereni da je Bog u našem stoljeću Crkvi najjasnije progovorio II. vatikanskim saborom, onda ćemo lako isto uvjerenje protegnuti i na taj crkveni tekst. Zaista je plod prvog i po mnogočemu najvažnijeg dokumenta povijesnog sabora. Kad bi bio i jedini — a malo tko bi znao sve nabrojiti, jer ih ne može obuhvatiti ni više knjiga poput one koja sadrži sve saborske dokumente — ne bi nikome dozvolio postavljati, ni u misli a kamoli riječju i perom, pitanje: što je Crkva učinila poslije Sabora? Ona mnogo, vrlo mnogo, a koliko je tko to proveo, ovisilo je i ovisi o njemu samome.

Marko Babić

SLUŽBA KOMENTATORA NA MISI

Uputa Kongregacije obreda „*Musica sacra et sacra liturgia*” (MSSL) od 3. rujna 1958. g.¹ preporučila je da bi za vrijeme mise i nekih nerazumljivijih obreda tumač, u „prikladno vrijeme ukratko protumačio narodu značenje obreda, sadržaj svećenikovih molitava i svetopisamskih čitanja, poticao djelatno sudjelovanje prisutnog naroda osobito u odgovorima, pjesmama i molitvama”².

Od tada je komentator često prisutan na svečanim misama, svećeničkim redenjima, posveti crkve i oltara i drugim „složenijim” bogoslužjima. Njegova uloga je bila osobito važna zbog toga jer je bogoslužje bilo na, narodu, potpuno nerazumljivom jeziku. Kad je nakon II. vat. sabora ponovno uveden živi narodni

1 *Acta Apostolicae Sedis*, 50/1958, 530-663.

2 *MSSL* br. 96.

jezik u bogoslužje, izgledalo je da će ta služba prestati. Nije više bilo potrebno tumačiti sadržaj svećeničkih molitava i svetopisamskih čitanja a i obnova obreda je išla za tim da oni budu „prilagođeni shvaćanju vjernika tako da im općenito ne treba mnogo razjašnjenja”³. Ipak, ta služba je ostala pa *Opća uredba Rimskog misala* (OURM) među službama koje se obavljaju izvan prezbiterija na prvo mjesto stavlja tumača „koji vjernicima daje razjašnjenja i upozorenja kako bi se uveli u slavlje i što bolje osposobili da ga razumiju”⁴. Time je tumač uvršten u liturgijsko slavlje zajedno s ostalim službenicima koji svojim rasporedom oko oltara i načinom obavljanja službe trebaju očitovati sliku Crkve, hijerarhijski uređene otajstvene zajednice. Tumač nije poslužnik ni oltara ni celebranta, nego je na službu narodu kao što su to npr. sakupljači priloga ili vratari koji se brinu za prihvata vjernika.

Uspoređujući ovu službu prema uputi Kongregacije MSSL i današnjem zakonodavstvu izraženom u *Općoj uredbi misala*, vidimo da je uloga tumača u nekim stvarima modificirana a u nekima je ostala ista. Više se od njega ne traži da tumači sadržaj svećenikovih molitava i svetopisamskih čitanja jer se pretpostavlja da su sami po sebi razumljivi kad su već na razumljivom jeziku. Njegova je uloga ostala nepromijenjena u praktičnom ravnanju zajednicom vjernika da svi skladno i svjesno sudjeluju u odgovorima, pjevanju i molitvama koje spadaju na cijelu zajednicu. Prema tome, tumač je pomoćna služba praktične naravi koja pomaže zajednici da djeluje skladno kako dolikuje uzvišenom otajstvu koje proslavljuje.

Teorija i praksa

Promatrajući teoretske postavke s jedne strane a praktična ostvarenja s druge, vidimo da se to dvoje često puta razilazi. Ne radi se samo o nepoštivanju propisa, jer njih u ovom slučaju ima veoma malo, nego se radi o ozbiljnijim stvarima o kojima moramo voditi računa ako želimo da nam liturgija bude kršćansko slavljenje otajstava.

Iz oskudnih propisa i uputa jasno proizlazi da je tumač pomoćna služba koja nije sama sebi svrha pa se tumač ne smije isticati za vrijeme liturgijskog slavlja. To se mora očitovati u načinu kojim se ta služba obavlja, mjestom gdje stoji, visinom i snagom glasa kad daje upute i razjašnjenja, dužinom govora i izborom riječi. U tom kontekstu je razumljiva preporuka da nije prikladno da komentator daje upozorenja i tumačenja s ambona. Ambon je rezerviran za naviještanje i tumačenje Svetoga pisma i sastavni je dio prezbiterija, a komentator spada u red službenika koji svoju službu obavljaju izvan prezbiterija. Glas tumača se mora razlikovati od celebrantova i čitača. Ti zadnji naviještaju ili upravljaju molitve, a tumač daje upozorenja. To bi se dvoje trebalo lako razlučivati i po visini i jačini glasa.

3 *Sacrosanctum Concilium*, br. 34.

4 *OURM* br. 68-a.

Komentatorovo je mjesto negdje ispred naroda odakle se može u prikladno vrijeme dati odgovarajuće upozorenje ili razjašnjenje, ali po sebi ne bi išlo da stoji u prezbiteriju. Posebno nije prikladno da se izmjenjuje s čitačima i dakonima na istom mikrofону jer se time sugerira jednaka važnost sadržaja koji prenose ti različiti službenici. Tumač mora paziti i na vrijeme u kojem koristi svoju službu. Ono mora biti tako podešeno da ne ometa i ne odugovlači odvijanje obreda. Prema datim prilikama i okolnostima, možda bi se veliki dio njegovih razjašnjenja mogao obaviti i prije početka odvijanja obreda.

I nešto veoma važno na što tumač mora posebno paziti: on ne smije slavljene kršćanskih otajstava pretvoriti u kazalište u kome postoje glumci i publika koja promatra tu glumu. U kršćanskom bogoslužju nema podjele na izvođače i gledaoce. A čini mi se da se komentator sve češće pretvara u zabavljača naroda koji na taj način nastoji učiniti liturgijsko slavlje atraktivnijim. U tu svrhu se traže i podesne osobe s razvijenijim estradnim šarmom i smislom za humor. Na taj način oni prelaze u središte pozornosti a kršćansko slavlje i nesvjesno pretvaraju u teatralno skazanje. Još ako komentator predstavljajući „ugledne“ sudionike traži od prisutnih „gromoglasni pljesak“, onda to već postaje neozbiljno i naivno. Isticanje preciznih i opširnih biografskih podataka za čitače, pjevače, pozdravljače . . . izaziva protureakciju kao što je to nedavno izrazio jedan vjernik intelektualac: „Popovima oltar služi da prozirno propagiraju jedan drugoga pred narodom.“ A o tumačenjima prikaznih darova bolje je i ne govoriti.

I da zaključimo. Služba komentatora na misi ima svoje značenje i određeno mjesto. Tu službu treba koristiti i propagirati. Komentator može neobično puno pomoći potpunijem i skladnijem sudjelovanju kršćanske zajednice u misnom slavlju, ali se mora kloniti napasti da od tog slavlja čini „duhovnu zabavu“. *Sapienti sat!*

PRIMLJENE KNJIGE

ORIGEN, Počela (Symposion, knj. 28), 58000 Split [Samostan sv. Klare, Končareva 29] 1985. — Preveo Marijan Mandac. — 200 x 120 mm, 430 str., 1900 d. — Velebno djelo velikog filozofa i teologa staroga vijeka, jednoga od utemeljitelja starokršćanske književnosti i kulture, u kojemu zbori o prvim izvorima — počelima: o Bogu, svijetu i čovjeku, motreći sve u ovisnosti od vrhovnog bića i nalazeći u ljubavi smisao svega stvorenoga.

Kačić, zbornik Franjevačke provincije presv. Otkupitelja, br. 16 Split [Kazališni trg 3] 1984. — 235 x 165 mm, 416 str., 1900 d. — Donosi radove sa simpozija o fra Filipu Grabovcu i njegovu vremenu, II. dio: „Doba fra Filipa Grabovca“.

RAJMUND KUPAREO, Prebivao je među nama, Zagreb [Kontakova 1] 1985. — 200 x 125 mm, 131 str., 500 d. — Tri drame-misterija: o porođenju, mucu i uskrsnuću Kristovu.

ANTE SEKULIĆ, Marijanske pobožnosti podunavskih Hrvata, Zagreb [Provincijalat karmelićana, Česmičkoga 1] 1985. — 200 x 140 mm, 70 str.